

تبیین ارتباط سوره قدر با امامت

با نظر به امر امام باقر علیه السلام به احتجاج به این سوره

نویسنده: علیرضا احمدی

مرکز حقایق اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) عدلِ همدیگر هستند؛ هرچه که برای قرآن بیان می‌شود برای اهل بیت علیهم السلام هم بیان می‌شود. لذا همانطور که در شب قدر نزول قرآن صورت می‌گیرد ولایت هم نزول پیدا می‌کند و یکی از معانی شب قدر شب نزول ولایت است که به تعبیر امام باقر (علیه السلام) با دشمنان ما به وسیله سوره قدر به ولایت ما مخصوصه کنید که پیروزید، و به معنای دیگر شب قدر برای اثبات ولایت اهل بیت علیهم السلام یک برهان بسیار متقن و محکمی است.

کلیدواژگان: قرآن، سوره قدر، ولایت، امام باقر علیه السلام، امام زمان علیه السلام، ائمه علیهم السلام.

مقدمه

بین امام و قرآن ارتباط خیلی مهمی است به گونه ای که اگر امام نباشد قرآن فهمیده نمی شود، و امام، عدل قرآن و حتی افضل از قرآن است .

در روایات بسیاری به این امر مهم اشاره شده است، در نقل های گوناگون حدیث ثقلین یکی از نقل ها به این صورت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند :

إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ ، وَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ، [وَاعْلَمُوا أَنَّ عَلِيًّا] أَفْضَلُ لَكُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ، لِأَنَّهُ مُتْرَجِمٌ لَكُمْ عَنْ كِتَابِ اللَّهِ

من در میان شما دو چیز گرانبها باقی می گذارم: کتاب خداوند سبحان و علی بن ابی طالب علیه السلام، و علی بن ابی طالب علیه السلام برای شما از کتاب خداوند برتر است، زیرا او کتاب خداوند را برای شما تفسیر و معنا می کند.^۱

و در روایات دیگر، قرآن و امام را هادی به یکدیگر معرفی می کنند

امام سجاد علیه السلام فرمودند :

الإمامُ يَهْدِي إِلَى الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ يَهْدِي إِلَى الإِمَامِ؛

امام (مردم را) به قرآن راهنمایی می کند و قرآن به امام هدایت می کند.^۲

طبق روایات، امام از قرآن بالاتر و افضل است که اگر امام نباشد قرآن فهمیده و تفسیر نمیشود .

۱. مئة منقبة ابن ساذان: ۱۶۱.

۲. معانی الاخبار: ۱۳۲.

کلام امام باقر(علیه السلام) پیرامون سوره مبارکه قدر

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: يَا مَعْشَرَ الشَّيْعَةِ خَاصِمُوا بِسُورَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ تَفْلُجُوا فَوَ اللَّهُ إِنَّهَا لِحُجَّةُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى الْخَلْقِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) وَ إِنَّهَا لَسَيِّدَةُ دِينِكُمْ وَ إِنَّهَا لَغَايَةُ عِلْمِنَا ...
ای گروه شیعیان! با سوره إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ برهان آورید تا پیروز شوید. به خدا قسم! که این سوره پس از پیامبر اکرم (صلى الله عليه و آله) دلیل خدای بزرگ بر مردم است و آن سوره از امتیازات دین شماسست و نهایت دانش ما...^۳

سوال: چرا امام باقر(علیه السلام) به شیعیان امر به مخاصمه درباره این سوره مبارکه میکند؟ مگر چه چیز مهمی در این سوره قرار دارد که به ما وعده پیروزی بردشمنان می دهد؟
این سوره مبارکه پیرامون ولایت ائمه (علیهم السلام) نازل شده و حقیقت ولایت را بیان میکند در حالیکه ظاهر سوره درباره نزول قرآن در شب قدر است.

ارتباط شب قدر با ولایت :

۱،۱ نزول ولایت در شب قدر :

در شب قدر علاوه بر نزول قرآن، ولایت هم نازل شده است یعنی ما علاوه بر روایاتی که دلالت بر نزول قرآن در شب قدر میکند روایاتی داریم که بر نزول ولایت در این شب هم دلالت میکند.
امام صادق (علیه السلام) فرمودند :

نَزَلَتِ التَّوْرَةُ فِي سِتِّ مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ نَزَلَ الْإِنْجِيلُ فِي اثْنَتَيْ عَشْرَةَ لَيْلَةً مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ نَزَلَ الزَّبُورُ فِي لَيْلَةٍ ثَمَانِيَةَ عَشْرَةَ مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ نَزَلَ الْقُرْآنُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ .

تورات در شب ششم ماه رمضان نازل گردید. انجیل در شب دوازدهم نازل گردید. زبور در شب هجدهم رمضان نازل شد. قرآن در شب قدر فرود آمد.^۴

۳. اصول کافی ۱: ۲۴۹.

۴. اصول کافی ۴: ۱۵۷.

و روایات دیگر که نزول قرآن را در شب قدر بیان میکنند در مقدمه بیان کردیم که قرآن و امام عدل هم هستند، وقتی قرآن در شب قدر نازل شده است پس ولایت هم باید در شب قدر نازل شده باشد که به روایاتی در این زمینه اشاره میکنیم

عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ قَالَ مَا أَبِينَ فَضْلَهَا عَلَى السُّورِ قَالَ قُلْتُ وَ أَى شَيْءٍ فَضْلُهَا قَالَ نَزَلَتْ وَ لَآيَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) فِيهَا قُلْتُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ الَّتِي نَزَّجْتِهَا فِي شَهْرِ رَمَضَانَ قَالَ نَعَمْ هِيَ لَيْلَةُ قُدْرَتِ فِيهَا السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ وَ قُدْرَتِ وَ لَآيَهُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) فِيهَا .

مفضل گوید: در محضر امام صادق (علیه السلام) از آیه مبارکه: إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ؛ سخن به میان آمد، فرمود: «چقدر برتری آن بر سوره‌های دیگر آشکار است!» عرض کردم: «برتری آن چه می‌باشد؟» فرمود: «در آن شب ولایت امیر المؤمنین (علیه السلام) نازل شده است». گفتم: «در شب قدری که ما آن را در ماه رمضان امید داریم؟» فرمود: «آری! شبی که در آن شب آسمان‌ها و زمین اندازه‌گیری شده، و ولایت امیر المؤمنین (علیه السلام) در آن تقدیر و معین شده است».^۹

امیر المؤمنین علی (علیه السلام) در روز اول ماه مبارک رمضان خطبه ای را ایراد فرمودند که در این خطبه صفتی برای شب قدر بیان میکنند. حضرت در یکی از فرازهای این خطبه که درباره ماه مبارک رمضان بود فرمودند:

وَ هُوَ شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةُ نَزَلَتِ الْمَلَائِكَةُ فِيهَا مِنَ السَّمَاءِ؛ فَتَسَلَّمُ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى مَطْلَعِ الْفَجْرِ، وَ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ؛ قُدِّرَ فِيهَا وَ لَآيَتِي قَبْلَ أَنْ خُلِقَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْفَى عَامٍ ...

و ماه رمضان ماهی است که در آن، شبی وجود دارد که فرشتگان از آسمان فرود آمده، بر مردان و زنان روزه‌دار، به اذن پروردگارش تا طلوع سپیده سلام می‌دهند و آن شب، "شب قدر" است. دو هزار سال

۹. معانی الاخبار: ۳۱۶.

پیش از آن که آدم علیه السلام آفریده شود، ولایت من در آن شب، مقدر شد. روزه گرفتن آن، برتر از روزه‌داری هزار ماه است و عمل در آن، برتر از عمل در هزار ماه است.^۶

طبق این دو روایت، خاصه ولایت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در شب قدر نزول پیدا میکند و مقدر میشود. البته روایات دیگر هم هستند که ولایت سایر ائمه (علیهم السلام) نازل و مقدر می‌شود

عَنْ أَبِي جَعْفَرِ الثَّانِي عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي كُلِّ سَنَةٍ وَإِنَّهُ يَنْزَلُ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ أَمْرُ السَّنَةِ وَلِذَلِكَ الْأَمْرُ وَلَاؤُهُ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ مَنْ هُمْ قَالَ أَنَا وَ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ صُلْبِي أئِمَّةٌ مُحَدَّثُونَ.

امام جواد (علیه السلام) از امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) روایت میکند که شب قدر در هر سال هست، و در آن شب امر یک سال نازل می‌شود برای آن والیانی است بعد از رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم). ابن عباس می‌گوید عرض کردم: آنان چه کسانی هستند؟ حضرت فرمود: من و یازده نفر از صلب من که همگی امام و محدثند.^۷

و در روایت دیگر خطاب به اصحابشان فرمودند:

آمَنُوا بَلِيلَةَ الْقَدْرِ، إِنَّهَا تَكُونُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَلَدِهِ الْأَحَدَ عَشَرَ مِنْ بَعْدِي.

به شب قدر ایمان بیارید که همانا شب قدر برای علی ابن ابی طالب و یازده فرزند او بعد از من می‌باشد.^۸

که این روایات حاکی از آن است که شب قدر فقط برای ولایت اهل بیت (علیهم السلام) بوجود آمده است و برای اینکه ولایت ائمه اطهار (علیهم السلام) را تبیین کند .

^۶. فضائل الاشهر الثلاثة: ۱۰۷.

^۷. بحار الانوار ۹۴: ۱۵.

^۸. بحار الانوار ۹۴: ۱۵.

۲،۱: همیشگی و ازلی بودن شب قدر مثل ولایت ائمه (علیهم السلام) :

در بعضی از روایات ما، شب قدر را مختص به زمان خاصی نمی‌دانند مثلاً از اول ظهور اسلام بلکه شب قدر را از همان اول خلقت و نخستین پیامبر تا قیام قیامت این شب را محقق میدانند و حقیقتی جاودان تلقی می‌کنند مثل روایتی که از رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) نقل شده :

عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ) أَنَّهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لَيْلَةُ الْقَدْرِ هِيَ شَيْءٌ يَكُونُ عَلَى عَهْدِ الْأَنْبِيَاءِ (عَلَيْهِمُ السَّلَام) يَنْزِلُ فِيهَا فَإِذَا قُبِضُوا دُفِعَتْ؟ قَالَ: لَا، بَلْ هِيَ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

ابوذر (رحمة الله عليه) گوید: عرض کردم: «ای رسول خدا! آیا شب قدر چیزی است که در زمان پیامبران است و در آن، امر بر ایشان نازل می‌شود و چون ایشان درگذشتند، برداشته می‌شود؟» رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «نه! بلکه این شب تا به روز قیامت هست».^۹

وبازهم روایتی از امام جواد (علیه السلام) آمده است که:

لَقَدْ خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى لَيْلَةَ الْقَدْرِ أَوَّلَ مَا خَلَقَ الدُّنْيَا وَ لَقَدْ خَلَقَ فِيهَا أَوَّلَ نَبِيٍّ يَكُونُ وَ أَوَّلَ وَصِيٍّ يَكُونُ ...

خداوند شب قدر را در آغاز آفرینش جهان آفرید و در آن، اولین پیامبر و نخستین وصی را هستی بخشید...^{۱۰}

پس طبق این دو روایت، شب قدر از همان اول خلقت بوده و همیشگی است و تا قیامت این امر ادامه دارد .

ولایت هم به همین نحو است که از اول خلقت امر ولایت وجود داشته فقط تنها تفاوتش که خیلی مهم است این است که ولایت قبل از خلقت هم بوده ولی شب قدر از آغاز خلقت به وجود آمده است.

روایاتی درباره ازلی و همیشگی بودن ولایت وجود دارد که نشان براین است که اصل دیانت و تمامی اعمال عبادی به خاطر ولایت به وجود آمده است.

^۹. البرهان ۵: ۷۱۴.

^{۱۰}. بحار الانوار ۲۵: ۷۳.

امام جواد (علیه السلام) به محمد بن سنان فرمودند:

يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمْ يَزَلْ مُتَفَرِّدًا بِوَحْدَانِيَّتِهِ ثُمَّ خَلَقَ مُحَمَّدًا وَعَلِيًّا وَفَاطِمَةَ فَمَكَّنُوا أَلْفَ دَهْرٍ
ثُمَّ خَلَقَ جَمِيعَ الْأَشْيَاءِ فَأَشْهَدَهُمْ خَلْقَهَا وَأَجْرَى طَاعَتَهُمْ عَلَيْهَا وَفَوَّضَ أُمُورَهَا إِلَيْهِمْ فَهُمْ يُحِلُّونَ مَا
يَشَاءُونَ وَيُحَرِّمُونَ مَا يَشَاءُونَ وَلَنْ يَشَاءُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ...

ای محمد، راستی خدا تبارک و تعالی پیوسته تنها بود و در یگانگی خود، سپس محمد و علی و فاطمه
علیهم السلام را آفرید و هزار روزگار زیستند، سپس همه چیز را آفرید و آنان را گواه بر آن گرفت،
فرمانبردنشان را مجری کرد و کارشان را بدانها وانهاد و آنها هر چه را خواهند حلال سازند و هر چه را
خواهند حرام سازند، و جز آنچه خدا تبارک و تعالی خواسته نخواهند...^{۱۱}

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَا مُحَمَّدُ إِنِّي خَلَقْتُكَ وَعَلِيًّا نُورًا يَعْنِي رُوحًا بَلَا بَدَنٍ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ سَمَاوَاتِي وَ
أَرْضِي وَعَرْشِي وَبَحْرِي...

خداوند متعال فرمود ای محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)! من تو و علی را به صورت نوری، یعنی
روحي بدون پیکر، آفریدم پیش از آنکه آسمانها و زمین و عرش و دریایم را بیافرینم...^{۱۲}

۳،۱ حقیقت شب قدر :

قرآن شب قدر را بیان می کند، ولی خوب کمی مجمل است؛ چرا قرآن از شب قدر به بزرگی یاد می
کند؟

• امام صادق (علیه السلام) درباره حقیقت شب قدر می فرماید :

الَّيْلَةَ فَاطِمَةَ (سلام الله عليها) وَالْقَدْرُ اللَّهُ، فَمَنْ عَرَفَ فَاطِمَةَ (سلام الله عليها) حَقَّ مَعْرِفَتِهَا فَقَدْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ
الْقَدْرِ وَإِنَّمَا سُمِّيَتْ فَاطِمَةَ (سلام الله عليها) لِأَنَّ الْخَلْقَ فُطِمُوا عَنْ مَعْرِفَتِهَا .

۱۱. بحار الانوار ۵۴: ۱۹۵.

۱۲. اصول کافی ۱: ۴۴۰.

منظور از لیلۀ، فاطمه (سلام الله علیها)، و منظور از القدر، خداوند است، پس هر که فاطمه (سلام الله علیها) را به واقع بشناسد لیلۀ القدر را درک کرده است، و همانا او را فاطمه نامیدند چون مردمان از کسب معرفت واقعی نسبت به وی عاجز هستند.^{۱۳}

باز هم در جای دیگر حضرت فرمودند :

وَأَمَّا قَوْلُهُ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، يَعْنِي فَاطِمَةَ (سلام الله علیها).

اما این آیه: لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، یعنی فاطمه زهرا (سلام الله علیها).^{۱۴}

حقیقت شب قدر منشأ و سرچشمه ولایت و حلقه اتصال بین نبوت و امامت، حضرت زهرا (سلام الله علیها) است، و شرط درک شب قدر، معرفت به حضرت صدیقه طاهره (سلام الله علیها) است.

یا در روایتی از امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) نقل شده است که از نبی اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت میکنند :

قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) يَا عَلِيُّ أ تَدْرِي مَا مَعْنَى لَيْلَةِ الْقَدْرِ فَقُلْتُ لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَدَّرَ فِيهَا مَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَكَانَ فِيمَا قَدَّرَ عَزَّوَجَلَّ وَكَأَيَّتِكَ وَوَلَايَةَ الْأَئِمَّةِ (عَلَيْهِمُ السَّلَام) مِنْ وَوَلَدِكَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .

از علی بن ابی طالب (علیه السلام) روایت شده که پیغمبر خدا (صلی الله علیه و آله) به من فرمود: «یا علی! آیا می دانی معنی شب قدر چیست؟» عرض کردم: «نه ای رسول خدا (صلی الله علیه و آله)»! پیغمبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: «خداوند تبارک و تعالی در آن شب، به تقدیر و سرنوشتی که در روز قیامت خواهد بود، قضا و حکم، و اندازه گیری نموده، و در آنچه خدای عزوجل فرمان داد ولایت تو بود، و نیز ولایت امامان از نژاد تو، تا روز قیامت.»^{۱۵}

^{۱۳}. تفسیر فرات کوفی: ۵۱۸.

^{۱۴}. بحار الانوار ۲۵: ۹۷.

^{۱۵}. تفسیر نور الثقلین ۵: ۶۲۹.

در این روایت، معیار و ملاک سرنوشت و تقدیر را ولایت ائمه (علیهم السلام) قرار گرفته است.

۱، شب قدر طواف ملائکه حول محور ولایت :

وَقِيلَ لِأَبِي جَعْفَرٍ (عليه السلام) تَعْرِفُونَ لَيْلَهُ الْقَدْرِ فَقَالَ وَ كَيْفَ لَا نَعْرِفُ وَالْمَلَائِكَةُ يَطُوفُونَ بِنَا بِهَا .

به امام باقر (علیه السلام) عرض شد: «آیا شب قدر را می شناسید»؟ فرمود: «چگونه نشناسم درحالی که فرشتگان گرد ما می چرخند.»^{۱۶}

طبق روایاتی که بیان شد، شب قدر شبی است که ولایت ائمه (علیهم السلام) در آن شب تقدیر شده است پس ملائکه هم با طواف گرد امام مقدرات امور را رقم می زنند.

۲ امام ظالم و امام عادل در شب قدر :

همینطور که ولایت امام عادل در سوره مبارکه قدر آمده، منفور بودن امامت ظالم هم در این سوره آمده است .

امام صادق (علیه السلام) فرمودند :

قَوْلُهُ عَزَّوَجَلَّ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرِ هُوَ سُلْطَانُ بَنِي أُمَيَّةَ وَ قَالَ لَيْلَهُ مِنْ إِمَامٍ عَدْلٍ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرِ مِنْ مُلْكِ بَنِي أُمَيَّةَ .

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند عزوجل فرمود: خیرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرِ؛ که سلطنت بنی امیه [در آن] می باشد. شبی از [امامت] امامی عادل، بهتر است از هزار ماه حکومت بنی امیه.^{۱۷}

این سوره، یک شب امامت امام عادل را برتر از هزار ماه امامت ظالم میدانند که طبق روایات مدت حکومت و ظلم بنی امیه هزار ماه بوده است .

^{۱۶}. بحار الانوار ۹۴: ۱۴.

^{۱۷}. بحار الانوار ۲۵: ۹۶.

۳ در شب قدر ملائکه و روح بر چه کسانی نازل می شود؟

امام صادق (علیه السلام) نزول ملائکه و روح را این گونه بیان می فرمایند:

تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى إِمَامِ الزَّمَانِ مَعَ رُوحِ الْقُدُسِ وَقَوْلُهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ وَيَدْفَعُونَ مَا كَتَبُوهُ إِلَى الْإِمَامِ وَيُلْقِي اللَّهُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) ثُمَّ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) ثُمَّ إِلَى الْأَئِمَّةِ (عليهم السلام) وَاحِدًا بَعْدَ وَاحِدٍ حَتَّى يُلْقُوهُ إِلَى الْإِمَامِ ...

[در آن شب] فرشتگان و روح القدس بر امام زمان (علیه السلام) فرود می آیند تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ و هر آنچه [از مقدرات یک ساله] نوشته اند را به امام (علیه السلام) تحویل می دهند؛ و خداوند این امور را [در ابتدا] به رسول خدا (صلى الله عليه وآله)، سپس به امیر مؤمنان (علیه السلام) و سپس به ترتیب به هریک از امامان (علیهم السلام) تحویل می دهد تا اینکه در نهایت، آن ها به امام زمان (عجل الله تعالى فرجه الشريف) تحویل می دهند.^{۱۸}

شب قدر، نزول ملائکه به قلب امام (علیه السلام) است که تمام مقدرات و ارزاق و آجال خلق الله به دست مبارک حضرت به تایید برسد و مورد امضا قرار گیرد .

بازهم در روایت دیگر که از لسان مبارک امام کاظم (علیه السلام) نقل شده است که فرمودند :

مَا مِنْ مَلَكٍ يُهْبِطُهُ اللَّهُ فِي أَمْرٍ مَا يُهْبِطُهُ إِلَّا بَدَأَ بِالْإِمَامِ فَعَرَضَ ذَلِكَ عَلَيْهِ وَإِنْ مُخْتَلَفَ الْمَلَائِكَةُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى صَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ .

فرشته ای نیست که خدایش برای امری به زمین فرو فرستد جز اینکه ابتدا نزد امام آید و آن امر را به او عرضه کند. و رفت و آمد ملائکه از نزد خدای تبارک و تعالی به سوی صاحب الامر است.^{۱۹}

^{۱۸}. تفسیر القمی ۲: ۴۳۱.

^{۱۹}. اصول کافی ۱: ۳۹۴.

یکی از صفاتی که امام هادی (علیه السلام) در زیارت جامعه کبیره برای امام بیان میکند وَمُخْتَلَفُ الْمَلَائِكَةِ... (محل رفت و آمد ملائکه...) که ملائکه همیشه به محضر امام می‌رسند و تردد دارند. (زیارت جامعه کبیره)

امام صادق (علیه السلام) درباره تنزل ملائکه در شب قدر می‌فرماید :

وَصَاحِبُ هَذَا الْأَمْرِ فِي شُغْلِ تَنْزَلِ الْمَلَائِكَةِ إِلَيْهِ بِأُمُورِ السَّنَةِ مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى طُلُوعِهَا.

فرشتگان [در شب قدر] از غروب خورشید تا طلوع آن، امور مربوط به یک سال را به محضر امام معصوم می‌آورند.^{۲۰}

در معنای ملائکه و روح که به امام نزول پیدا میکند که آیا روح همان ملائکه است یا غیر از ملائکه است؟

در روایات، روح غیر از ملائکه است و حتی روح از ملائکه بزرگتر است. در اینجا به روایتی از امام صادق (علیه السلام) اشاره میکنیم که حضرت در اینجا ملائکه و روح را به چه تأویل می‌برد

وَقَوْلُهُ تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا وَالْمَلَائِكَةُ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ يَمْلِكُونَ عِلْمَ آلِ مُحَمَّدٍ (عليهم السلام) وَالرُّوحُ رُوحُ الْقُدُسِ وَهُوَ فِي فَاطِمَةَ (سلام الله عليها) مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ يَقُولُ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ مُسَلِّمَةٌ .

حمران گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره‌ی این آیه پرسیدم: تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا؛ فرمود: «ملائکه در اینجا مؤمنین هستند که دارای علم آل محمدند روح عبارت از روح القدس است که او در فاطمه (سلام الله عليها) است. مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ می‌فرماید: از هر امری در سلامت هستند.^{۲۱}

۲۰. بحار الانوار ۹۴: ۱۴.

۲۱. بحار الانوار ۲۵: ۹۷.

هر کسی که از ولایت بهره ی بیشتری نصیبش شده باشد و روح خودش را در آب زلال و پاک ولایت تطهیر کرده باشد و انس بیشتری داشته باشد و قلبش را از ولایت طاغوت پاک گرداند به همان اندازه از شب قدر بهره مند می شود و به درک شب قدر نزدیک تر می شود .

۴ سلام خداوند متعال و ملائکه به نبی اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) :

امام سجاد (علیه السلام) می فرماید :

سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ يَقُولُ تُسَلِّمُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ (صلی الله علیه و آله) مَلَائِكَتِي وَ رُوحِي بِسَلَامِي
مِنْ أَوَّلِ مَا يَهْبِطُونَ إِلَى مَطْلَعِ الْفَجْرِ .

سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ؛ خدا می فرماید: ای محمد (صلی الله علیه و آله)! فرشتگان و جبرئیل از آغاز فرود آمدنشان تا طلوع صبح، سلام مرا برای تو می آورند.^{۲۲}

در اینجا سلام خداوند را به نبی اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) بیان میکند.

با روایات دیگر که بیان کردیم در گذشته، سلام خداوند و ملائکه تا قیامت به امام زمان (علیه السلام) در شب قدر ابلاغ می شود.

۵ سوره مبارکه قدر دلیلی بر وجود امام زمان (علیه السلام) :

در آیه تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا فِعْلٌ تَنْزَلَ فِعْلٌ مُضَارِعٌ اسْتِ وَ دَلَالَتٌ بِرِ اسْتَمْرَارٌ وَ دَوَامٌ مِیْکَنْد، یعنی نزول ملائکه در هر زمانی است نه فقط زمان نبی اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) و ظهور اهل بیت (علیهم السلام) و تا قیامت نزول ملائکه ادامه خواهد داشت.

و نزول ملائکه فقط بر حجت الهی و ولی مطلق زمان امکان پذیر است که اعمال خلق الله را به محضر امام برساند که حضرت تایید کنند

وهمین که نزد همه (شیعه و سنی) شب قدر تکرار شدنی است و سالی یک شب به شب قدر تعلق دارد. پس ناگزیر باید کسی باشد که ملائکه بر قلب او نازل شوند و اعمال بندگان را ارائه کنند که در زمان ما حضرت حجت بن الحسن (ارواحنا له الفداء) است که هر سال شب قدر ملائکه تا طلوع فجر بر او سلام میکنند و اعمال مومنین را محضرش ارائه میکنند تا وجود مقدسش امضا و تایید کند.

فهرست منابع

بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، تأليف العالم العلامة الحجة فخر الأئمة المولى الشيخ محمد باقر المجلسي قدس الله سره، موسسه الوفاء بيروت لبنان.

الأصول من الكافي، تأليف ثقة الاسلام أبي جعفر محمد بن يعقوب بن إسحاق الكليني الرازي رحمه الله، المتوفى سنة ٣٢٨ / ٣٢٩، صححه وعلق عليه على أكبر الغفاري، نهض بمشروعه الشيخ محمد الآخوندي، الناشر دار الكتب الاسلامية.

تفسير القمي، على بن إبراهيم القمي، تصحيح وتعليق وتقديم: السيد طيب الموسوي الجزائري، نوبت چاپ سوم.

تفسير نور الثقلين، مؤلف: الشيخ الحويزي، تصحيح وتعليق: السيد هاشم الرسولي المحلاتي، چاپ چهارم.

تفسير فرات الكوفي، مؤلف: فرات بن إبراهيم الكوفي، تحقيق: محمد الكاظم، نوبت چاپ چهارم.

البرهان في تفسير القرآن، هاشم الحسيني البحراني، قم، دار التفسير.

فضائل الأشهر الثلاثة، تأليف محمد بن علي بن الحسين بن موسى بن بابويه القمي الشيخ الصدوق، تحقيق واخراج ميرزا غلام رضا عرفانيان، دار المحجة البيضاء دار الرسول الأكرم.

معاني الأخبار، مؤلف: الشيخ الصدوق، تصحيح وتعليق: على أكبر الغفاري، انتشارات إسلامي وابسته بجامعة مدرسين حوزه علميه قم.

مائة منقبة، من مناقب أمير المؤمنين علي بن أبي طالب والأئمة من ولده عليهم السلام من طريق العامة، الشيخ الفقيه والحبر النبیه أبي الحسن محمد بن أحمد بن علي بن الحسن القمي المعروف بابن شاذان، چاپ اول، مدرسة الإمام المهدي عليه السلام، قم المقدسة.